

Joanna Wiczorek – Jonak

„Leczenie dziewcząt i młodych kobiet uzależnionych od alkoholu „

Wśród osób uzależnionych od alkoholu w Polsce podobnie jak w niektórych krajach europejskich znacznie rośnie liczba uzależnionych od alkoholu kobiet. Proces uzależnienia się kobiet jest zjawiskiem specyficznym, odbiegającym od procesu uzależniania się mężczyzn, analogicznie jak problemy składające się na zespół zależności alkoholowej dotyczący kobiet różnią się znacznie od specyfiki „uzależnienia męskiego”. Temat mojej pracy wybrałam nieprzypadkowo. Problem leczenia kobiet uzależnionych od alkoholu wciąż należy do problemów w realiach polskich słabo rozwiązanych. Chodzi mi nie tylko o brak odpowiednich ośrodków stacjonarnych, placówek niestacjonarnych, poradni czy punktów konsultacyjnych. Samo zjawisko picia alkoholu przez kobiety nie jest nawet odpowiednio społecznie nagłaśniane. Jako widz czy słuchacz programów telewizyjnych czy radiowych o problemie dowiaduję się sporadycznie – przypadkowo, najczęściej wówczas, gdy będąca pod wpływem alkoholu matka dokona bulwersującego aktu przemocy wobec swojego dziecka lub zezwoli na taką przemoc swojemu partnerowi. Jakkolwiek przykłady te są szokujące, to dotyczą tylko pojedynczych zdarzeń – gdy na skutek nadużywania alkoholu dochodzi do eskalacji przemocy względem dzieci. Dla osoby znającej szerszej przyczyny, proces i konsekwencje uzależnienia alkoholowego jasne jest, że problemem pijących kobiet jest nie tylko przemoc wobec dzieci. Nieprawidłowości, zaniedbania i stosowanie różnego rodzaju przemocy dotyczą dłuższego okresu czasu i powodują więcej konsekwencji życiowych u kobiety uzależnionej. O zjawisku picia wśród kobiet wiem niewiele. Wynika to nie tylko z deficytu rzetelnych informacji w mediach. Poprzestając tylko na obserwacji zjawiska w małomiasteczkowym środowisku lokalnym od razu zauważyć można, że kobiecy rodzaj picia różni się znacznie od picia męskiego. Jest bardziej dyskretny, ukryty, złożony; częściej związany z poczuciem winy i wstydem, trudny do identyfikacji i chyba trudniejszy także

do pracy terapeutycznej. Picie młodych kobiet to zjawisko także młode, towarzyszące innym zjawiskom procesu transformacji ustrojowej. Piciu alkoholu towarzyszy zmiana wizerunku młodej dziewczyny czy kobiety. Alkohol niegdyś „zarezerwowany” dla środowisk męskich obecnie jest substancją psychoaktywną - uniwersalną, atrakcyjną także dla dziewcząt i młodych kobiet. Zastanawiając się nad możliwościami leczenia kobiet uzależnionych myślę o systemie społecznym – szeregu instytucji, miejsc i ludzi, którzy wspomagają leczenie kobiet. „Koszarowanie” młodych kobiet w ośrodkach stacjonarnych moim zdaniem powinno być tylko alternatywą wobec wielu innych – niestacjonarnych miejsc pracy terapeutycznej i oddziaływań psychokorekcyjnych. Ma to związek przede wszystkim z rolą rodziny w procesie trzeźwienia i pełnionymi przez kobiety rolami społecznymi. Z tego punktu widzenia pozostawianie kobiety w środowisku domowym, sąsiedzkim i lokalnym oraz bieżąca praca nad wynikającymi stąd trudnościami dla kobiety jest rzeczą niezwykle ważną. Podczas gdy „łatwiej” leczyć w oddziale czy ośrodku zamkniętym mężczyźnię, nawet jeśli jest mężem, ojcem, żywicielem rodziny, to pracy w zamkniętych warunkach kobiecie zawsze silniej niż mężczyźnie towarzyszyć będą „obciążenia rodzinne” – problem czasowego zastąpienia w pełnieniu roli, emocje towarzyszące rozstaniu, obawy związane z koniecznością powrotu do domu, itp. Oferta – program i struktura leczenia odwykowego kobiet musi uwzględniać specyficzne dla kobiet czynniki uzależnienia. W przypadku leczenia kobiet młodych należy uwzględnić występowanie syndromu DDA, który często bywa matrycą późniejszego alkoholizmu. Nierzadko przecież zdarza się także, że młoda kobieta wywodząca się z rodziny alkoholowej wchodzi w związek z mężczyzną pijącym i jest ofiarą przemocy – osobą współuzależnioną a dopiero z czasem sama uzależnia się od alkoholu. W tym miejscu warto pamiętać, że sposób – wzorzec picia alkoholu przez kobiety często wiąże się ze wzorcem picia rodzinnego (przez partnera, ojca lub innych członków rodziny). Uzależnione kobiety to bardzo często ofiary przemocy psychicznej, fizycznej i seksualnej czy osoby współuzależnione, głęboko uwikłane w związki z pijącymi partnerami. Takie rozpoznanie problemów zdecydowanie komplikuje leczenie odwykowe nawet na jego podstawowym poziomie. Nierzadko problemy te zaślaniają pacjentkom realistyczne postrzeganie swojego uzależnienia i mogą stanowić podstawowe źródło zagrożeń dla utrzymania abstynencji. W przypadku pacjentek uzależnionych od alkoholu niezwykle ważne są rodzaje pełnionych przez nie ról i ich ocena społeczna. Młode kobiety uzależnione od alkoholu często nie określiły jeszcze swojej kobiecości – nie zdążyły stać się kobietami, podczas gdy w społecznej ocenie stały się *alkoholiczkami*, *pijaczkami*, *dziwkami*. Jest to ważna część pracy z kobietami, gdyż tożsamość alkoholowa kobiet silniej niż w przypadku

mężczyzn pozostaje w opozycji względem nabywanej tożsamości płciowej. Indywidualna praca terapeutyczna z pacjentką uzależnioną od alkoholu ma w procesie leczenia uzależnienia znaczenie podstawowe. Zbudowanie właściwej relacji terapeutycznej służącej leczeniu pozwoli na zmniejszenie poczucia winy i wstydu kobiety z powodu picia, co ma zasadnicze znaczenie także w jej pracy grupowej. W tym miejscu należy także uwzględnić fakt, że praca grupowa kobiet to szansa na przepracowanie specyficznych dla kobiecego uzależnienia tematów w grupie terapeutycznej dla pań. Grupy dla kobiet uzależnionych powinny funkcjonować niezależnie od oferty grup koedukacyjnych w każdej placówce. Nie sposób przeceniać roli wsparcia otrzymanego od innych kobiet w bieżących, trudnych sytuacjach związanych z terapią i z życiem w ogóle. Możliwość "odgadania się", przewentylowania przeżywanych emocji; znalezienia zrozumienia i wsparcia dla kobiet uzależnionych ma wielkie znaczenie lecznicze, którego nie sposób porównywać z żadnym innym doświadczeniem. Innym aspektem w leczeniu odwykowym kobiet pozostaje kwestia uzależnienia od leków. Od strony merytorycznej chodzi o konieczność wypracowania i stosowania metod pracy z pacjentkami z podwójnym uzależnieniem, pojawiającym się w dwóch skrajnych postaciach: gdy pacjentka uznaje fakt uzależnienia od alkoholu i silnie zaprzecza uzależnieniu od leków oraz w sytuacji odwrotnej: gdy pacjentka uznaje fakt uzależnienia od leków i jednocześnie zaprzecza uzależnieniu od alkoholu. Kobiety uzależnione od alkoholu częściej niż mężczyźni cierpią na rozpoznane zaburzenia i choroby psychiczne. Nierzadko wstydlive – stygmatyzujące leczenie odwykowe jest poprzedzone wielokrotnymi hospitalizacjami w oddziałach psychiatrycznych oraz wieloletnim leczeniem w poradniach zdrowia psychicznego. Dla pacjentek w sytuacji potwierdzenia podwójnej diagnozy ważne stają się równolegle prowadzone, uzupełniające się oddziaływania terapeutów odwykowych i psychiatrów zarówno na etapie diagnozy i układania osobistego planu terapii, jak również monitorowania jej przebiegu.

Podsumowując aspekty i specyfikę leczenia uzależnionych od alkoholu kobiet młodych warto dodać, iż problem ten jest rozwojowy a konsekwencje jego występowania należy rozpatrywać w szerokim kontekście społecznym. Nadużywanie alkoholu i uzależnienie od alkoholu wśród młodych kobiet wpływa bezpośrednio na przychodzące na świat dzieci matek pijących. Mam tu na uwadze nie tylko złożone następstwa alkoholowych zespołów płodowych FAS ale także problem wydolności uzależnionych kobiet w sprawowaniu opieki i wychowywaniu dzieci. Dla mnie osobiście problematyka leczenia młodych kobiet i młodych matek pozostaje w kręgu zainteresowań zawodowych, budzi ciekawość i wyzwala twórcze

myślenie. Mam nadzieję, że kwestia wdrożenia odpowiednich rozwiązań systemowych pozwoli wkrótce na powstanie nowych form leczenia odwykowego kobiet a dla mnie osobiście będzie szansą na rozpoczęcie pracy terapeutycznej z bliską moim zainteresowaniom, dynamiczną grupą społeczną młodych kobiet.